

مددکار من

پیرامون اصول مددکاری و مشاوره

خودآموز اصول مددکاری و مشاوره ویژه

مربیان، مددکاران، مشاوران و دانشجویان رشته مددکاری و مشاوره

مؤلفین

لیلا محمدپور - رحیم سواری

سرشناسه	: محمدپور، ليلا، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پديدآور	: مددکار من : پيرامون اصول مددکاری و مشاوره ... / مؤلفين ليلا محمدپور - رحيم سواری،
منشخصات نشر	: قم: واصف لاهیجی، ۱۳۹۱.
منشخصات ظاهري	: ۲۰۲ ص.
شابک	: 978-600-5349-88-7
وضعيت فهرست نویسی	: فيها
موضوع	: مددکاری اجتماعی
موضوع	: مشاوره
شناسه افزوده	: سواری، رحيم، ۱۳۵۵ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ م۲/۲۶۴/۷۷۲ HV
رده بندی ديویی	: ۳۶۱/۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۰۸۳۶۰۷

 PUBLISHING VASSEF LAHIJI

عنوان کتاب: مددکار من، پيرامون اصول مددکاری، خودآموز اصول مددکاری و مشاوره
 ويژه‌ی مربيان، مددکاران، مشاوران و دانشجويان رشته مددکاری و مشاوره
 ناشر: واصف لاهیجی

مؤلفين: ليلا محمدپور، رحيم سواری

تيراژ: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۲

طراح جلد: محمدحسين سلیماني

ليتوگرافي و چاپ: واصف

شابک: ۷-۸۸-۵۳۴۹-۶۰۰-۹۷۸

قيمت: ۷۰۰۰ تومان

تلفن تماس: ۰۹۱۶۳۱۵۹۳۲۳ - ۰۹۱۶۶۱۲۸۷۹۲

دفتر مرکزی: اهواز، سعدي بين نادری و کافی، ۰۶۱۱-۲۲۱۳۵۳۷، فروشگاه نورالمهدی

کليه حقوق اثر محفوظ و متعلق به مؤلفين می‌باشد.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
.....سخنی با خواننده.....	
.....مقدمه.....	
فصل اول: عمومیت مددکاری، مفاهیم و تعاریف	
.....عمومیت مددکاری.....	۱.....
.....مددکاری سازمان یافته.....	۲.....
.....مفاهیم عمده مددکاری اجتماعی.....	۵.....
.....مددکاری اجتماعی فردی (کار با فرد).....	۷.....
.....مددکاری اجتماعی گروهی (کار با گروه).....	۸.....
.....مددکاری اجتماعی جامعه‌ای (کار با جامعه).....	۹.....
.....مددکاری در ادبیات فارسی.....	۱۰.....
فصل دوم: شناخت خانواده و تقسیم‌بندی خانواده‌ها.....	
.....تشکیل خانواده.....	۱۶.....
.....خانواده‌های دارای فرزند خردسال.....	۱۸.....
.....خانواده‌های دارای فرزند مدرسه‌رو یا نوجوان.....	۱۹.....
.....خانواده‌های دارای فرزندان رشید.....	۲۰.....
فصل سوم: مراحل اساسی فرایند مددکاری.....	
.....	۲۱.....

۲۳.....	مراحل فرایند مددکاری.....
۲۴.....	مرحله ۱: شروع.....
۲۷.....	وضعیت مکانی.....
۲۸.....	نحوه شروع.....
۲۹.....	مرحله ۲: توضیح.....
۲۹.....	فایده پرسش‌ها.....
۳۰.....	برنامه‌ریزی فرایند مددکاری.....
۳۱.....	دارنده مشکل.....
۳۲.....	مرحله ۳: توافق.....
۳۲.....	سوالات مددکار.....
۳۳.....	سوالات مددجو.....
۳۴.....	روند سازماندهی.....
۳۴.....	ساختار فرایند.....
۳۵.....	قراردادهای رسمی.....
۳۵.....	مرحله ۴: برقراری رابطه.....
۳۶.....	سکوت.....
۳۷.....	مرحله ۵: کشف و شناسایی.....
۳۸.....	انتقال متقابل عواطف.....
۳۹.....	مرحله ۶: تثبیت.....

مرحله ۷: برنامه ریزی	۴۰
مرحله ۸: خاتمه	۴۰
فصل چهارم: شناخت مهارت‌هایی که موجب درک بهتر خود و دیگران می‌شود.....	۴۳
مهارت‌های شنیداری	۴۵
دقت و توجه	۴۶
رفتارهای کلامی مددکار	۴۷
بازگویی	۴۸
تصریح	۵۰
کنترل ادراکی	۵۱
مهارت‌های رهبری	۵۲
رهبری غیرمستقیم	۵۳
رهبری مستقیم	۵۴
تمرکز	۵۵
پرسش	۵۶
مهارت‌های بازتابی	۵۸
بازتاب احساس	۵۸
بازتاب محتوا	۵۹
اشتباهات متداول در بازتاب‌ها	۶۰
مهارت‌های جمع‌بندی	۶۱

۶۲.....	مهارت‌های ارتباطی
۶۳.....	تشخیص نوع احساسات خود
۶۴.....	طرح و توضیح احساسات
۶۴.....	بازخورد و عقیده
۶۷.....	برخورد با خود
۷۰.....	تکرار
۷۲.....	تداعی
۷۳.....	مهارت‌های تفسیری
۷۴.....	پرسش‌های تفسیری
۷۵.....	خیال و استعاره
۷۷.....	سطوح تفسیر
۷۸.....	مهارت‌های اطلاع‌رسانی
۷۸.....	نصیحت
۸۰.....	فصل پنجم: اصول مهم مددکاری اجتماعی
۸۰.....	اصول مددکاری (اصل پذیرش)
۸۲.....	اصل فردیت
۸۴.....	اصل رازداری حرفه‌ای
۸۶.....	اصل رابطه حرفه‌ای
۹۴.....	اصل مشارکت مراجع
۹۶.....	اصل خودآگاهی مددکاری

فصل ششم: نظریه‌ها و فرضیه‌های جامع و کارآمد در مددکاری.....	۹۹
فرضیه‌ها	۱۰۱
شباهت و تفاوت انسان‌ها	۱۰۱
نیاز به عشق و محبت	۱۰۱
شخصیت انسان	۱۰۲
رضامندی و سازندگی با عضویت در گروه	۱۰۳
نظریه‌های جامعه‌شناسی و مددکاری اجتماعی	۱۰۵
مکتب اثبات‌گرایی	۱۰۵
نظریه کارکردگرایی	۱۰۶
نظریه کنش متقابل نمادی	۱۰۷
نظریه مبادله	۱۰۸
نظریه ساخت‌گرایی	۱۰۹
نظریات جامع درباره فرایند مددکاری	۱۱۰
نظریه التقاطی	۱۱۰
نظریه روان‌تحلیلی	۱۱۲
نظریه پدیده‌شناختی	۱۱۳
نظریه رفتاری	۱۱۵
نظریه منطقی	۱۱۶
نظریه سیستم روابط متقابل - ارتباط - حقیقت	۱۱۷

نظریات کارآمد معاصر.....	۱۱۹
نظریات سیستمی خانواده.....	۱۱۰
نظریه چند فرهنگی.....	۱۲۰
نظریه تحولات و آینده‌نگری.....	۱۲۱
نظریه ارزشی.....	۱۲۱
نظریه سیاسی.....	۱۲۲
نظریه انتقادی.....	۱۲۴
انتقادهایی از جامعه‌شناسی.....	۱۲۶
انتقاد از جامعه نوین.....	۱۲۷
انتقاد از فرهنگ.....	۱۲۸
نظریه جبر فرهنگی.....	۱۳۱
فصل هفتم: مددکاری در اسلام.....	۱۴۴
فصل هشتم: نقش مددکاران اجتماعی در رفاه و بهزیستی خانواده و کودکان.....	۱۵۵
مددکاری خانواده.....	۱۵۷
شناخت پویایی خانواده.....	۱۵۷
ارزش‌ها.....	۱۶۲
کارکردها.....	۱۶۸
دانش.....	۱۷۵
نقش‌ها.....	۱۸۰

سخنی با خواننده

خواننده عزیز، ضمن تشکر و سپاس از عنایت شما

گفتنی است کتاب حاضر که شامل مجموعه مطالبی، دربارهٔ مددکاری اجتماعی است به گونه‌ای تنظیم شده است که با مجزا بودن مطالب هر فصل نسبت به فصل دیگر، این امکان را برای خواننده فراهم می‌نماید که با توجه به خواسته و نیاز خود، مطالب مورد نظر خود را مورد مطالعه قرار دهد. قابل ذکر است در نقل قول از منابع مختلف نیز مطالب عیناً نقل شده تا رعایت اصل اصالت‌داری شده باشد؛ و در واقع این کتاب خلاصه شدهٔ مجموعه‌ای چند از کتب مددکاری اجتماعی است. امید آنکه این اثر راهی کوتاه و سریع برای رسیدن به مطالب ارزنده باشد.

جای آن دارد از کلیهٔ خوانندگان عزیزی که با ارائه نظرات و پیشنهادات سازندهٔ خود حقیر را در رفع نواقص اثر قبلی یاری دادند تشکر و قدردانی نمایم. و از خداوند منان برای همهٔ عزیزان طلب آمرزش و مغفرت دارم و این کتاب را در کمال افتخار و امتنان تقدیم می‌نمایم به آنان که آزادی و کرامت انسانی را پاس می‌دارند.

مقدمه

امروزه وقتی به انسان و مشکلات او فکر می‌کنیم، به این حقیقت پی می‌بریم که بزرگترین مسأله بشر امروزی خود اوست. راسل در این زمینه می‌گوید: «مبارزه انسان با انسان دیگر جایی ندارد و تنها یک مبارزه در پیش است و آن مبارزه انسان با «خود» و مبارزه با نفس است». اگر آدمیان بتوانند درک کنند که بسیاری از مسائل و مشکلات که گریبانگیر آنها شده است، ساخته و پرداخته ذهن خودشان می‌باشد؛ هرگز به غلط برای حل آن به بیراهه نرفته و به دنبال راه حل، سرگردان نخواهند بود. مددکاری اجتماعی یکی از حرفه‌های تعیین‌کننده در تحقق رفاه اجتماعی و بهزیستی افراد جامعه است اگر رفاه اجتماعی را به مفهوم گسترده آن در نظر بگیریم، این حرفه می‌تواند بر تمامی جنبه‌های زندگی آحاد جامعه تأثیر بگذارد. و با توجه به اینکه مددکاری در سنت‌ها، فرهنگ‌ها، انگیزه‌های خیرخواهانه و باورهای مذهبی و اخلاقی هر جامعه ریشه داشته است، پس قدرتی به بلندای تاریخ دارد. ولی پرداختن به آن به صورت علمی تقریباً از صد سال پیش مورد توجه قرار گرفت. در واقع مددکاری خدمتی خدایسندانه و یاری‌رسان برای بهبود شرایط فرد و افراد جامعه است و مددکار، فردی حرفه‌ای، برای ارائه این خدمات می‌باشد. و اگر بخواهیم مددکاری اجتماعی را تعریف کنیم، شاید بتوان گفت: جامع‌ترین تعریف تعریف زیر باشد، که عبارتست از:

«مددکاری اجتماعی حرفه‌ای مبتنی بر استعدادها، مهارت‌ها و دانستنی‌های خاص به منظور فراهم آوردن شرایط مادی و معنوی برای افراد و اقشار نیازمند یک جامعه به گونه‌ای است که خود فرد برای شناخت و رفع مشکل برانگیخته شود».

یعنی مددکاری اجتماعی حرفه‌ای است مبتنی بر دانش، اصول، مهارت و روش‌ها که هدف از آن کمک به افراد گروه‌ها و جامعه است تا بتوانند با تکیه بر توانایی‌ها و امکانات موجود برای حل مشکل و یا رفع نیاز خود اقدام کنند و به استقلال نسبی در رضایت خاطر فردی دست یابند و بطور کلی می‌توان گفت جهت قادرسازی مراجعان فعالیت می‌نماید.

آنچه که امروزه تحت عنوان مددکاری در جهان مطرح می‌شود، عبارتست از: «فعالیت ویژه‌ای که برخی مؤسسات رفاه اجتماعی آن را بر مراجعان خود عرضه می‌کنند، یعنی به آنها یاری می‌رسانند تا با مشکلاتی که در انجام کار و وظایف اجتماعی خود با آن روبه‌رو می‌شوند، با کارایی بیشتر مقابله کنند».

بنابراین یکی از اهداف عمده مددکاری اجتماعی این است که در تلقی‌ها و باورهای مددجو از زندگی تغییر به وجود آورد و به مددجو بفهماند که شرایط موجود شرایط غیرقابل تغییری نیست و علی‌رغم محدودیت‌ها و معذوریت‌ها می‌توان در این شرایط دگرگونی و تحول به وجود آورد. یعنی انسان موجودی مقهور و محکوم نیست که تسلیم سرنوشت باشد و خود را به دست قضا و قدر بسپارد و هیچ اختیار و اراده‌ای از خودش نداشته باشد!

گرچه این حرفه، حرفه‌ای نوپاست و برای رسیدن به اهداف بلند خود هنوز گام‌های طی نکرده بسیار دارد، اما باید آن می‌رود که با توجه به نیاز روز به روز جوامع انسانی، شاهد رشد و شکوفایی این علم در جامعه خود نیز باشیم. و در راه این امر خدایسندانه و خدمت به خلق از هیچ کوششی دریغ نکنیم. و همواره این نکته را بر خود متذکر شویم که:

از مردمک دیده باید آموخت دیدن همه را، ندیدن خود را